MUNI
ARTS

Posudek magisterské diplomové práce

Název práce: **Nové objevy na sídlišti s přítomností halové stavby z doby římské ve Slatinicích na Olomoucku**

Studijní program: **archeologie**

Autor/ka práce: **Bc. Vanessa Kornhäuserová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Jílek, Ph.D.**

Oponent/ka: **Mgr. Zdeněk Beneš**

Předkládaná práce je hodnocena

1. Z hlediska obsahového záměru, naplnění zadání a zpracování předepsané literatury

   dobře

2. Z hlediska požadavků na jazykovou správnost (pravopisné a jiné jazykové chyby)

   velmi dobře

3. Z hlediska požadavků na formální úpravu, požadovaný rozsah, dodržování citačních norem, odkazy a bibliografii

   velmi dobře

4. Připomínky, náměty, otázky k rozpravě:

Úkolem předložené magisterské diplomové práce je vyhodnocení nového záchranného výzkumu ÚAPP Brno (pracoviště Prostějov) z roku 2018 a k tomu autorka přidala ještě detektorové nálezy z roku 2022. K práci je přiložen databázový soubor ve formátu Microsoft Access, kde se nachází databáze keramiky a databáze kovových nálezů získaných detektorovou prospekcí. Součástí práce je rovněž zpráva o archeozoologické analýze osteologických nálezů ze sídlištních situací.

Úvodní kapitolu autorka člení na cíle diplomové práce a historii archeologického poznávání lokality. Jako hlavní badatelskou otázku si autorka odvážně stanovuje „posouzení funkce halové stavby na sídlišti a její komparaci se zahraničními lokalitami spojovanými s elitou". Jedná se o halovou stavbu objevenou v lokalitě během výzkumu z roku 2002, který se dočkal publikace F. Kašpárkem (*2008*). Zatím poslední výzkum z roku 2018 na dříve zkoumanou plochu navazoval. Nálezy získané detektorovou prospekcí byly získány z druhé strany říčky Slatinky, z poloh Nad silnicí, Pod silnicí a Hřiště.

Kapitola 2 s tajemným názvem „Studovaná oblast" začíná subkapitolou shrnující zkoumanou lokalitu nejprve z hlediska chronologického. Zde autorka poměrně předčasně přistupuje k analýze souboru, což by mělo být provedeno až v dalších kapitolách. Druhá subkapitola pojednává o přírodních podmínkách: geomorfologii, geologii, pedologii, hydrologii. Zde autorka zmiňuje zajímavou hypotézu, zda místní obyvatele v době římské

nepřitahovaly právě léčivé sirné prameny. Obávám se, že doložit to půjde jen velmi obtížně, pokud vůbec. Musela by zde být doložena buď přímá souvislost sídlištních vrstev s uvedenými zřídly, nebo nalezen nějaký doklad rituálního chování, podobně jako tomu bylo u citovaného Bad Pyrmont.

Kapitola třetí pojednává o metodice hodnocení archeologických nálezů. Autorka zde vypočítává odborné práce věnující se keramice daného období a oblasti – především práce D. Vachůtové, ačkoli rezignuje na původní numerický deskriptivní kód, což však kvituji. Další nálezovou kategorií (nepoměrně náročnější pro vyhodnocení) jsou drobné kovové artefakty (včetně mincí) získané detektorovou prospekcí. Výčet použitých publikací lze považovat za zcela dostatečný. Subkapitola 3.2 komentuje fotografickou a kresebnou dokumentaci nálezů. Důležitá je další subkapitola o databázi nálezů, vytvořené v programu MS Access. Ta je provedena na vysoké úrovni, včetně možnosti prohlížet si v sestavách fotografie nálezů. To je něco, co jsem ve studentských pracech ještě neviděl. Několik detailů si zaslouží členění databáze a řazení jednotlivých typů artefaktů do kategorií. Myslím, že mazanici bylo možno z keramiky zcela vytrhnout, stejně jako kamenné artefakty či strusku. Hodnocení těchto nálezových kategorií probíhá jiným způsobem a snad by pro ně bylo možné vytvořit jednouše kategorie jako „nástroje/výrobky" či „ekofakty". Jde tedy o zamyšlení, od něhož vedlo umístění přeslenů mezi kovové artefakty. U popisu keramiky je vyjmenována celá řada hodnotících hledisek, z nichž mnohé jsem ve svých prvních pracech kdysi užíval i já, než jsem ve fázi vyhodnocování uznal, že ne vše vede k nějakému hodnotitelnému výsledku (např. hodnocení barvy, tloušťky střepu, atd.). Je ale třeba říci, že by si každý měl touto etapou projít, aby měl možnot udělat i obrázek sám. Do databáze jsou zaznamenány i drobné – obvykle kovové – nálezy. Hlediska jejich hodnocení jsou však z podstaty věci jiná. Na studentské práce je zajímavé použití přenosného XRF pro orientační stanovení slitiny barevných kovů. Právě analýzou pXRF se zabývá subkapitola 3.4. Je dobře, že si je autorka vědoma limitů, která tato metoda měření obnáší, tj. nemožnost měřit předmět z jádra, ale jen v korozních vrstvách, nebo nevelká přesnost měření. Nakonec se v této kapitole autorka zabývá komentářem použitých mapových podkladů.

Kapitola 4 je věnována kritice pramenů. Zde se autorka poměrně důkladně zabývá formativními procesy, které utvářejí obsah sídlištních objektů. Vychází z klasické Schifferovy práce a cituje rovněž početnou sekundární (českou) literaturu. Tato problematika se sice neřeší přímo na materiálu z lokality Slatinice (vyjma hydrologie), nicméně autorka ukazuje, že si je vědoma určitých metodických těžkostí s hodnocením sídlištních nálezů spojených a dovede je jasně pojmevonat. Je otázkou, proč je zde izolovaně řešena metodika poznávání nadzemních staveb, když jde o problém, který lze vztáhnout na všechny archeologické situace bez výjimky, případně by toto bylo možné řešit v příslušné pasáži analyzující tuto stavbu dále v textu (kapitola 5).

Kapitola 5 je pak cele věnována přítomnosti halové stavby, která byla odkryta v roce 2002 a publikována před lety F. Kašpárkem (*2008*). Autorka zde nejprve definuje nadzemní halové domy – ačkoli si nejsem jist, zda úspěšně, neboť ty definice mi nepřijdou přesvědčivé. Vychází hodně z nepublikované disertace Beck 2017, nicméně existuje poměrně dost jiné standardně publikované odborné literatury k tomuto tématu (namátkou práce P. Donata, H. W. Zimmermanna, H.-J. Karlsena, v poslední době J. Schustera). Musím upozornit, že termín Wohnstallhaus nelze přeložit prostě jako stodola! Jde o dům, který zahrnuje jak obytnou, tak i stájovou část – neexistuje pro něj tedy adekvátní jednoslovný český výraz. Interpretací domu ze Slatinic se v poslední zabývá J. Schuster a jeho práce na toto téma vyjde v Památkách archeologických až nyní, v roce 2024, pročež je jasné, že ji autorka využít nemohla. Mohu zde ale alespoň naznačit, že ji považuje za trojlodní stavbu, nikoli tedy za tzv. trojdílný dům, podobající se středověkým stavbám. Existují pro něj již analogie (Gudme v Dánsku) a zdůrazňuje jeho extrémní rozměry. To samo o sobě naznačuje nezvyklý význam této stavby – tedy skutečně sídlo elity. Pokud se dotýkáme otázky přítomnosti elit na sídlištích, pak je třeba naskládat argumentů více než jen přítomnost halové stavby (viz např. J. Schuster a dvorec z Herzsprung). Sama přítomnost halové stavby elitu nedefinuje – a zvláště na pobřeží Severního moře je to patrné dobře. Pokud tomu tak je v naší oblasti, to by mělo být předmětem výzkumu. Rozhodně k tomu mohou přispět nálezy z drahých kovů, příp. další atraktivní římské importy. Dále by zde měla být specializovaná řemeslná činnost. K té by snad mohly být počítány prozkoumané hrnčířské pece, čehož si autorka rovněž nakonec všímá a sleduje i středoevropské paralely (Haarhausen). Autorka se snaží obrátit pozornost na kultovní aktivity, které mohly v souvislosti s dlouhými domy probíhat, nicméně bez odpovídajících nálezů se ve Slatinicích není moc od čeho odrazit a dlouhý seznam citované literatury je tak spíše ilustračním výčtem.

Kapitola 6 se zabývá zahloubenými objekty zkoumanými v roce 2018. Těch bylo jenom 7, resp. jen 7 jich bylo datováno do doby římské. Autorka vcelku správně soudí, že většina jam na sídlištích – nehledě na jejich původní funkci – nakonec skončila jako jámy odpadní. Dále se už věnuje objektům individuálně. Popis objektů a jejich interpretaci autorka odděluje do separátních subkapitol. Z té popisné jí vypadl objekt 504 (hrnčířská pec), resp. byl posunut do jiné kapitoly, což je trochu matoucí. Nevím, zda je smysluplné pokoušet se interpretovat každou sídlištní jámu nevýrazného tvaru (viz objekt 503, snad určený ke skladování masa). Nerad bych, aby můj povzdech vyzněl jako negace snahy o poznávání, jde spíše o to, že tyto „sídlištní objekty" jsou vlastně jen spodními dochovanými části objektů, které byly doplněny množstvím dalších situací, které byly buď příliš mělké, nebo byly budovány zcela nad zemí. Jejich poznání je tak velmi silně omezeno. Objevuje se zde ještě informace, že „...odpadní jámy nebývají takto mělké...". Zde si dovolím malý komentář: podle mého názoru může odpadní jáma vzniknout z libovolného zahloubeného objektu, nehledě na jeho původní funkci. Vždy je navíc třeba počítat s tím, že objekt byl původně hlubší právě o mocnost ornice nad ním, která byla před výzkumem odstraněna. Tím pádem žádný z dochovaných objektů nebyl původně mělký. Při hodnocení keramiky je rovněž třeba mít na paměti, že se do objektů mohl dostat odpad i ze starších období, tak např. na Obr. 34: 3 mám podezření, že jde o pozdně laténskou mísu.

V subkapitole 6.3 se autorka detailněji věnuje hrnčířským pecím, kde shrnuje téma jako takové a dále se věnuje hodnocení objektů z roku 2002, resp. 2018. V úvodním textu shrnuje tuto problematiku a zmiňuje variantu, že ke Germánům se znalost výroby keramiky na rychle rotujícím kruhu a její výpal v dvoukomorových vertikálních pecích dostala od Dáků z horního Potisí. Inu, v oblasti východního Slovenska a JV Polska proč ne. Ale neumím si to dost dobře představit kupříkladu ve středním Německu. I dle zboží imitujícího spíše podunajskou římsko-provinciální keramiku (což autorka uznává na straně 67) soudím, že ve středodunajském barbariku se toto řemeslo rozšířilo právě z přilehlých provincií (ostatně to vyplývá i z typologie pecí, viz dále). Autorka shrnuje typologii hrnčířských pecí dle J. Henninga (*1977*). Obávám se, že předložená analýza nejvhodnějších podmínek pro stavbu pecí je spíše analýzou podmínek vhodných obecně pro založení sídlišť. Jediná souvislost s pecemi je ta, že ke stavbě hrnčířské pece je logicky nutná blízkost současného sídliště. Autorka se v souvislosti s hodnocením pece z roku 2018 zabývá také konstrukčními prvky z mazanice. Zde bych doporučil její dokumentaci formou kombinace fotek a kreslených řezů se zdůrazněním otisků, podobně jako udělal ve své publikaci starších slatinických nálezů F. Kašpárek (*2008*, Obr. 13). Opět se musím vyjádřit k ojedinělému soudu o vlivu barvy keramiky na hodnocení kvality jejího výpalu: barva k tomu není hlediskem. Barva vzniká kombinací chemie těsta a přístupu kyslíku během výpalu, není ale tolik závislá na teplotě. Co se týče vyobrazení keramiky z hrnčířské pece, bylo by přehlednější oddělit vizuálně tu z předpecní jámy od té z vypalovací komory, případně dokonce té ze dna komory. Je ale zřejmé, že s originální funkcí pece nálezy z ní nemají vztah – jde opět o objekt sekundárně použitý jako odpadní jáma. Pokud zde autorka srovnává pec ze Slatinic s jinými pecemi z Moravy, mohla je pro srovnání vyobrazit na doprovodné ilustraci.

Kapitola 7 se již zabývá analýzou zlomků keramických nádob. Jelikož na lokalitě nebyla identifikována římsko-provinciální keramika, věnuje se autorka jen té domácí, barbarské (germánské). Tu lze rozdělit na 2 skupiny: vyrobenou na rychle rotujícím kruhu a v ruce dělanou. U v ruce dělané keramiky mne zarazila formulace „Vystupující kamínky jsou ukazatelem přidání značného množství ostřiva do keramického těsta, dělo se tomu tak např. u příliš mastných hlín, kam se ostřivo přidávalo v podobě křemencového nebo živcového písku" (citováno dle *Droberjar 2002*). Tak to není – ostřivo se přidává do keramiky proto, aby vydržela prudké změny teplot jak při jejím výpalu (např. v ohništích a milířích), tak při přípravě pokrmů. Obecně řečeno, chceme-li se vyjádřit k nějakému specializovanému tématu, není dobré k tomu používat povšechné encyklopedie, jakou práce *Droberjar 2002* je. Gros této kapitoly tvoří samotná analýza keramického fondu ze Slatinic, doprovázená bohatě ilustracemi v podobě grafů a tabulek. Jelikož jsem se těmito analýzami v minulosti zabýval, mohu se k tomu nyní snad vyjádřit fundovaně. A to píšu při vědomí, že jsem kdysi při psaní Bc. práce (shodou okolností na materiál velmi podobný Slatinicím) postupoval velmi podobně jako autorka. U metriky zlomků keramiky je samozřejmě potíž, že tyto údaje samy o sobě o ničem nevypovídají. Teprve srovnáním s jinými soubory (např. mezi jednotlivými objekty, případně vrstvami v objektech) lze docílit nějakých interpretačních podnětů. U tloušťky zlomků je to obvykle tak, že i v rámci jediné nádoby se značně proměňuje od okraje, před výduť až po dno. Museli bychom tedy měřit vždy jen určitou

část nádoby, abychom docílili nějakého relevantního srovnání. Pozor, (nejen) u Grafu 6 není kvůli méně šťastnému grafickému řešení jasné, ke které barvě patří který popis. V dělení keramiky dle technologie výroby je uvedena rovněž keramika obtáčená. Ta se má dle autorky od té vytáčené na rychle rotujícím kruhu lišit tehdy, pokud „byly na nádobách pozorovány znaky méně výrazné rotace na vnější i vnitřní straně nádoby". Tady je třeba pokusit se to celé jasněji oddělit – obrázky 16-17 toho dle mého názoru nejsou schopny příliš s jistotou. Tímto tématem se v poslední době zabývají R. Thér a T. Mangel na příkladu laténské keramiky, nicméně tam k těmto výsledkům docházejí po poměrně komplikovaných a nákladných analýzách. Je otázkou, zda lze vytáčenou a obtáčenou keramiku snadno rozeznat pouhým okem. Sám jsem udělal zkušenost, kdy jsem považoval nějakou keramiku (pozdně laténskou) za vytočenou na rychle rotujícím kruhu, aby mne pak po provedení výbrusů překvapilo, že zrna ostřiva ve střepu neodpovídají pravidelnému uspořádání vzniklému při rychlé rotaci. Šlo tedy pouze o zlomek obtáčené nádoby. Toto je ale okolnost, která samozřejmě jen těžko může být známá studentovi, který se tématem teprve začíná zabývat. Vyžaduje odborné vedení vedoucím práce či nějakým konzultantem. Dalším tématem je užití ostřiva. Musíme si bez okolků říci, že pokoušet se popisovat technologické detaily ve zlomcích keramiky (jako petrografické určení ostřiva, jeho velikost a hustota) jen pouhým okem je možné jen v omezené míře. Obvykle je k tomu třeba provést výbrusy zlomků, kde je vše patrné a kde to odborně školený petrograf dokáže provést. Typický příklad: zjištěná velikost zrn na lomu střepu se zakládá na náhodě, kudy byl lom veden a co se v něm zrovna nachází. Jistě, jemně plavenou keramiku člověk rozezná, ale jemnější nuance mezi 1 mm a 1,5 mm zrny ostřiva už ne. To samé se pak týká sledování hustoty zrn. Myslím si, že člověk, kterého tyto otázky zajímají, by si tímto procesem určování projít měl – a zároveň by si během toho měl uvědomit, kolikrát sám zaváhal během stanovování té či oné vlastnosti, a z toho pak vyvozovat smysluplnost takového konání pro budoucí bádání. Petrografické určení ostřiva jsem již komentoval, byť připouštím, že základní druhy do jisté míry okem rozeznat lze. Jak se tam však dostalo barvivo (str. 76) a co je tím míněno? Pokud se bavíme o úpravách povrchu, je dobré takto definované kategorie pokud možno co nejobjektivněji čtenáři přiblížit – zde bohužel chybí vzorník podobný tomu, který autorka provedla u technologie výroby a barev povrchu. Je struhadlovitý povrch téže povahy jako struhadlovité drsnění laténské keramiky? Co je to „drsný kožovitý povrch"? Jaký je rozdíl mezi povrchem „hladkým" a „hlazeným"? Není mi jasno, co je to keramika s pórovitým povrchem. Jde snad o keramiku přepálenou, která vlivem vysokých teplot začala „bublinkovatět"? Nebo o keramiku, z jejíhož povrchu vypadala zrnka ostřiva? Velké množství kategorií, které není snadné jednoznačně definovat, obvykle vede k tomu, že výsledky postrádají hlubšího smyslu. Dalším sledovaným znakem byla úprava povrchu, a to jak vně, tak i uvnitř nádob. V prvé řadě je třeba poznamenat, že zvláště u keramiky vyráběné v milířích či na ohništích je její barevnost značně proměnlivá – tedy že na jedné straně je třeba oxidační, na druhé pak redukční. To je dáno nehomogenním výpalem. Keramika s homogenní barevností obvykle bývá vyrobena v uzavřených pecích. Bohužel, toto pravidlo nelze vztahovat obecně – viz různé keramologické práce R. Théra, kde ukazuje různé příklady výpalů a technik výroby keramiky. Zkušení hrnčíři – a to je doloženo etnograficky – byli a jsou schopni provést kvalitní výpal i mimo pece. A ještě jinak – barva uvnitř nádoby a vně se pochopitelně může lišit. Někdy v tom hraje roli i to, zda byla při výpalu obrácena dnem vzhůru, či zda do ní byla vložena jiná nádoba, nebo i to, v jaké části pece či milíře byla umístěna. Navíc má na barvu střepu vliv i prostředí, v němž byl po svém zániku uložen. Zlomky nádob, které byly odhozeny do popela v pecích, jsou dnes skutečně popelovitě zabarvené. Dále je třeba připustit, že rozpoznání barevnosti bez užití nějaké objektivní škály je subjektivní – srovnávání těchto hodnot s jinými výzkumy (jako např. s výzkumem z roku 2002 na str. 94-95) pak musí vycházet rozdílně už z principu zkoumání.

Následuje hodnocení výzdoby na keramických nádobách. Řekl bych, že výzdoba hřebenovanými obloučky může být dokladem přítomnosti intruzí ještě ze starší doby římské. Ostatně, toto období bylo zjištěno výzkumem v roce 2002 a je patrné i v detektorových nálezech. Nejsem si jist tím vlešťováním. Některé z těch vyobrazených věcí vlešťované být mohou, jiné na mě dělají dojem, že jde o něco jiného, neboť by to jako vlešťování bylo silně neobvyklé. Mohl to určení výzdoby na keramice (příp. i tvarů) kriticky zhodnotit také vedoucí práce či konzultant? Není mi jasné, jaký druh výzdoba je ono „vhloubení". Je to jakákoli výzdoba, kdy se šlo zdobícím předmětem do nitra střepu? Pak by to bylo i rytí a nehtové vrypy. Nebo je to jen vhloubená plastická výzdoba? Dále je zde hodnocení tvarů. I zde si nejsem jist s některou terminologií – např. proč jsou terinami nazvány mísy na Obr. 29:1-2? Používá se tento termín ještě v mladší a pozdní době římské? Pod pojmem „mísy se zataženým okrajem" si

představuji něco jiného než autorka. Nádoba s uchem na fotografiích bude zcela jistě džbán. Ještě v této kapitole jsou hodnoceny přesleny a rovněž tak i mazanice. V případě mazanice doporučuji mimo počet zlomků sledovat i váhu, neboť je to při křehkosti tohoto materiálu objektivnější hodnotící hledisko.

Kapitola 8 se zabývá vyhodnocením kovových artefaktů i předmětů z jiných nekeramických materiálů. Téměř všechny tyto nálezy pocházejí z činnosti detektorářů spolupracujících s ÚAPP Brno, pracoviště Prostějov. Autorka postupuje podle nálezových kategorií, tj. nejprve spony (římsko-provinciální i barbarské), atd. V této kapitole je si autorka podstatně jistější v kramflecích a je zřejmé, že již má s drobnou kovovou industrií zkušenost ze své bakalářské práce. Téma jednotlivých typů spon je zde vyčerpáno téměř v úplnosti. Přesto někdy nesdílím autorčin pozitivismus v možnostech přesného typologického určení některých vyloženě zlomkovitě dochovaných spon – to se týká spony s cibulovitými knoflíky (dochována jen patka), nebo také spon A 69 (pouze hlavice spon, přičemž se od jiných odlišují díky zachycovači), atd. Někdy naopak nesouhlasím datováním některých druhů spon, tak např. trubkovitá A 77 nesahá až do 3. století. V autorkou citovaném přehledu M. Černého (2013, str. 64) autor uvádí, že jde o typického zástupce stupně B2a (v českém pojetí, tj. B1c ve středodunajském pojetí). V pojednání o sponách s podvázanou nožkou A 158 chybí informace o jejich dataci. Spona formy Schulte 26 má podle mého názoru znaky také formy 21 – nebylo by neobvyklé, že by šlo o hybridní formu. V této kapitole jsou hodnoceny také mincovní nálezy z lokality a kování opasků. Zde mohu poznamenat, že kruhová zápona s knoflíkem (Obr. 20:1) zcela zjevně nesouvisí s germánským osídlení doby římské, ale vztahuje se k pozdně laténskému sídlišti, které bylo zhodnoceno v jiných (v úvodu citovaných) studentských pracech. Další nálezy zahrnují drobná kování nejspíše římsko-provinciálního původu a nakonec rovněž zlomky bronzových nádob. Následují rovněž drobné zlomky aretfaktů z jiných materiálů. Skleněný korálek autorka správně řadí mezi možné části ozdobných přeslic. V případě brousků by bylo rozhodně lepší přezentovat je odděleně od keramiky, neb v těchto tabulkách jejich význam zaniká. Autorka se mohla pokusit nechat je petrograficky určit. Rozhodně jí to ale nechci vyčítat. Jde spíše o marginální typ nálezu.

V subkapitole 8.9 se autorka obšírně věnuje výsledkům měření prvkového složená vybraných artefaktů pomocí pXRF. Tady spatřuji největší problém v metodice měření, a sice že bylo provedeno v korozních produktech na povrchu artafktů, což znamená, že zde nutně musely být zachyceny prvky, které na povrchu předmětů ulpěly z vnějšího prostředí (typicky železo). Dále je třeba počítat s tím, že prvky z nitra předmětů se časem na povrchu sráží nerovnoměrně a vytvářejí tak poněkud jiný poměr, než jaký panuje uvnitř předmětu. Ostatně o různých poměrech vypovídají různé výsledky měření. Měření v korozních produktech je tedy vhodné jen jako orientační zjištění, ale nelze na něm zakládat směrodatné členění do materiálových skupin. Pokud by chtěla autorka cílit na takový výsledek, musela by provést drobný odvrt do jádra předmětu, resp. pod jeho korozní vrstvy. Společně s posudkem posílám PDF soubor s metodickým materiálem Technického muzea v Brně, kde se o tomto lze dozvědět více. Rovněž mi není zcela jasné, jak se seskupují do skupin výsledky v grafech 21 a 22. Obávám se, že tato kapitola je jako téma jistě nadějná, ale metodicky je třeba k ní přistoupit jinak. K oné shrnující subkapitole 8.9.2 doporučuji autorce ještě poměrně nedávnou práci Bursák, D. - Danielisová, A. - Magna, T. - Pajdla, P. - Míková, J. - Rodovská, Z. - Strnad, L. - Trubač, J. 2022: Archaeometric perspective on the emergence of brass north of the Alps around the turn of the Era. Scientific Reports 12:374.

V kapitole 9 se již autorka věnuje diskusi nad získanými poznatky. Především se zabývá možné přítomnosti elity na lokalitě. Nejvážnějším argumentem pro toto tvrzení zůstává výjimečná halová stavba objevená již v roce 2002. O něco slabším, ale přesto závažným argumentem, je pak přítomnost hrnčířských pecí a tedy doklady specializované výroby na místě. Je totiž otázka, zda lze výrobu na kruhu točené keramiky skutečně s elitami jednoznačně spojit podobně, jako např. zpracování drahých kovů (Schuster 2003 a 2004, lokalita Herzsprung). Dalším argumentem jsou artefakty z drahých kovů. Ty jsou však zastoupeny „jen" v počtu 3. Pokud bychom tento soubor srovnali s jinými početně podobnými soubory ze sídlišť doby římské na Moravě, vyniká i mezi nimi svou bohatostí? Dobře to ukazuje práce Hanáková 2023 na Obr. 25, kde je patrné, že 2-3 artefakty (nepočítaje mince) na sídlištní lokalitě jsou poměrně běžnou věcí. Zlomek pozlacené spony s cibulovitými knoflíky (pokud jde skutečně o tento typ) je vážnějším argumentem, to je třeba uznat. Ve srovnání s nálezy ze sídlišť jako Gudme nebo Uppakra je ale jasné, že se pohybujeme docela jinde. Nechci ale srovnávat nesrovnatelné, tj. výzkumy vedené jinou metodikou. V každém

případě je tato kapitola autorskou vedena korektně a argumentačně je vybavená dobře. Poslední kapitola 10 pak představuje závěr.

Nyní ještě pár vět k formální stránce práce. Ta je opatřena poměrně velkým množstvím map a plánů, které usnadňují orientaci v řadě souvisejících témat. Bohatě jsou opoznámkována i témata, která bývají v podobných pracech řešena obvykle stručně (přírodní podmínky, apod.). Možná by pro lepší orientaci v práci bylo pojmenovat obrázky v textu jako „Obr." a ilustrace v oddělené tabulkové části jako „Tab.", případně „Mapa". Někdy totiž není jasné, kde daný obrázek hledat. Kresebná dokumentace sice není dokonalá, ale na studentskou úroveň ještě dostačující. Zajímavé je, že kresby kovových předmětů jsou na výrazně lepší úrovni, než kresby keramiky, takže to působí dojmem, že je kreslil někdo jiný, ač není u kreseb autor uveden. U profilů okrajů je vhodné vést tenkou horizontální linku od svrchní hrany okraje směrem dovnitř nádoby, což slouží jako upozornění, že jde skutečně o okraj nádoby, a také jakým směrem je kresba profilu orientována. Některé z keramických zlomlů jsou na kresbách špatně orientovány, což zkresluje interpretaci tvarů. Velmi zjevné je to např. na Obr. 38 u zlomků 1, 2, 3, 6 a 7, které mají profily okraje příliš vyhnuté a vznikají z nich téměř tulipánovitě rozevřené nádoby, nikoli esovitě profilované hrnce, kterými původně jistě byly. Ke správné orientaci okraje slouží pomůcka položení okraje na rovnou podložkou a jeho postupného naklápění, až se mezera mezi okrajema podložkou „uzavře". Není mi rovněž jasné, proč jsou někdy tabulky kreseb odděleny tlustou horizontální linkou do 2 úseků, když jde zjevně o nálezy z jediného objektu. U popisu zlomů v tabulkách není nutné uvádět banální sdělení, že jde o okraje či dna – to je zjevné z kresby. Spíše by se tam hodilo označení nálezu, ať již přírůstkovým číslem, či jiným rozlišovacím kódem. I v této práci – jako v jakékoli jiné práci – jsou drobné formální nedostatkyv textu: citovaná literatura absentující v záverečném seznamu (Varsik – Kolník – Štolcová - Minaroviech-Ratimorská 2021, Zelíková 2018, Zelíková 2019). I zde se objevuje častá chyba (obvyklá zvláště ve slovenské literatuře) při přepisování známého středočeského pohřebiště v Třebusicích jako Třebušice. Toto však nemá smysl nějak hlouběji řešit a lze to vyřešit při případném převádění textu do publikace. Pozor také na pořadí publikací v přehledu citované literatury, kdy autorka práce hlavního autora se spoluautory chybně řadí před práce tohoto autora, kde je solitérem.

Závěrem tedy práci hodnotím jako dobrou, neboť se autorka s tématem seznámila do hloubky a podařilo se jí v závěrech nálezy argumentačně správně vyhodnotit. Slabinou je metodická práce s keramikou a metalografické analýzy, které v dané podobě úplně publikovat nelze. To je však něco, co lze kupříkladu pod vedením vedoucího práce do případné publikace poměrně jednoduše přepracovat. Tato lokalita si další zájem jistě zaslouží.

Celkový návrh hodnocení:

dobře

V Brně dne 7. května 2024 ……

Zdeněk Beneš